

יסודות דיני בשר בחלב

א. בשר עם חלב

מהתורה: התורה כותבת בשלושה מקומות את הצווי הבא: "לא תבשל גדי בחלב אמו", ולומדים מכך: שבשר בהמה טהורה עם חלב בהמה טהורה אסור בבישול, באכילה, ובהנאה. כלומר עצם הבישול אסור, ואם בישלו אותם יחד, אסור לאוכלם ואסור להנות מהם. אבל מהתורה מותר לאכול בשר עם חלב שלא התבשלו יחדיו. וכן מותר לאכול בשר עוף או חיה עם חלב.

גזירת חכמים: חכמים אסרו לאכול את כל סוגי הבשרים (גם של חיה ועוף) עם חלב, גם כשלא התבשלו יחדיו (טושי"ע יו"ד סי' פ"ז א-ב).

ב. חיזוקים לאיסור

איסור בשר בחלב שונה משאר האיסורים שהם תמיד אסורים, אך בשר כשלעצמו הוא מאכל מותר וכך גם חלב. וכיון שכך אנשים עלולים להגיע לאכילת בשר עם חלב. ועל כן קבעו חכמים כמה הרחקות בין בשר לחלב כדי למנוע מכשול חמור זה.

א. הפרדה בין מאכלי בשר למאכלי חלב - אין לאכול מאכלי חלב ומאכלי בשר על שולחן אחד בזמן אחד (שו"ע סי' פ"ח).

ב. שלא להשתמש באותם כלים ובאותם מאכלים לבשר ולחלב (שו"ע סי' פ"ט סעיף ד).

ג. איסור אפיית פת בשרית או חלבית - אסור לאפות פת חלבית או פת בשרית כשלא ניכר על הלחם שהוא בשרי או חלבי (שו"ע סי' צ"ז).

ד. חיוב המתנה בין אכילת בשר לאכילת חלב - אין לאכול בשר וחלב בזה אחר זה מיד, כפי שיבואר להלן (שו"ע סי' פ"ט).

1. הפרדה בין מאכלי בשר למאכלי חלב בשולחן האוכל

קבעו חכמים שאסור לאכול על שולחן מאכלי חלב בשעה שיש על השולחן מאכלי חלב, וכן אסור לשני אנשים לאכול על שולחן אחד זה בשר וזה חלב, אבל מותר להניח בשר וחלב זה לצד זה לא בשולחן האכילה ובלבד שיזהרו שהבשר והחלב לא יתערבו ממש (סי' פ"ח סעיף א).

טעם האיסור, מתוך ההרגל, תוך כדי אכילת הבשר יבואו לאכול את מאכלי החלב, וכן להפך.

מתי כן מותר? כששני אנשים אוכלים ואין חשש שיבואו לאכול זה מזה, ויש שלושה אופנים שבהם אין חשש שיבואו לאכול זה מזה:

כשלא מכירים: שני אנשים שאינם מכירים אחד את השני, מותר להם לאכול על שולחן אחד, זה בשר וזה גבינה, כיון שאינם מכירים לא יבואו לאכול אחד מהשני.

כשיש היכר: מותר לשניים המכירים זה את זה לאכול על שולחן אחד זה בשר וזה גבינה אם הם מניחים היכר ביניהם - כלומר שיניחו משהו שלא אמור להיות שם, וישמש להם תזכורת לא לאכול אחד מהשני (סי' פ"ח סעיף ב).

שמירת מרחק: כאשר שניים יושבים ליד שולחן אחד במרחק כזה שבהושטת יד רגילה אינם יכולים לאכל זה מזה, אין את החשש שיבואו לאכול אחד מהשני, כיון שעד שיקום לקחת מהאוכל של חברו, יזכר שאסור לו (סי' פ"ח פתחי תשובה סק"ג וכן מובא בפוסקים).

2. שלא להשתמש באותם כלים ובאותם מאכלים

קבעו חכמים שאסור לאכול בשר וחלב על אותה מפה, אלא יש לנקות ולכבס את המפה בין השימוש הבשרי לשימוש החלבי ולהפך, וטוב לייחד מפה לאוכל בשרי ומפה לאוכל חלבי. וכן לחם או שאר מאכלים שבאים במגע ישיר עם האוכל, מה שנאכל בארוחה בשרית אסור באכילה עם חלב ולהפך (סי' פ"ט סעיף ד. ועיין בקיצושי"ע סי' ט, אות ז-ח).

3. איסור אפיית פת חלבית או בשרית

גזרו חכמים שלא לאפות פת חלבית או פת בשרית, כיון שהרגילות לאכול לחם בין עם בשר בין עם חלב, ועלולים להגיע לידי מכשול.

בשני אופנים התירו:

א. כשעשה היכר בלחם שהוא חלבי או בשרי, דהיינו שחלב או הבשר ניכר בו, או שאפה את הפת בצורה שונה, אך יש להקפיד לעשות את השינוי קודם האפיה, אך לאחר האפיה לא יעזור לעשות שינוי.

ב. כשהכין כמות קטנה, לדעת השולחן ערוך מה שנצרך לסעודה הקרובה נחשב כמות קטנה, ולדעת הרמ"א מה שנצרך ליממה הקרובה נחשב כמות קטנה (סי' צ"ז סעיף א).

4. הפרדה בין אכילת בשר לאכילת חלב

אכילת מאכלי חלב לאחר אכילת מאכלי בשר:

בגמרא במסכת חולין דף קה. כתוב שמי שאכל בשר בסעודה אסור לו לאכול באותה סעודה מאכלי חלב, אלא רק בסעודה אחרת.

טעם ההרחקה: שיטת הרמב"ם: משום 'בשר שבין השיניים', כלומר שבד"כ יש חתיכות בשר שנתקעות בין השיניים, ועד שש שעות יש לחתיכות הללו טעם של בשר, ועל כן אם אדם יאכל מאכלי חלב בתוך שש שעות לאכילת בשר, נמצא שאכל בשר וחלב יחדיו, אך לאחר שש שעות טעם הבשר שבין השיניים מתקלקל, ואין עליהן שם של בשר.

לדעת הטור, הסיבה שצריך להמתין שש שעות בין בשר לחלב, משום טעם הבשר שבפיו, כלומר, שהבשר הינו מאכל כבד ולוקח לו להתעכל שש שעות במעיים, וכל אותו הזמן שהבשר עדיין לא התעכל לגמרי, עולה טעם בשר לפיו, ואם יאכל מאכלי חלב בזמן זה, נמצא שאכל בשר וחלב יחדיו.

הכרעה: השולחן ערוך הכריע שצריך להמתין שש שעות לאחר סיום אכילת הבשר, מצד סברת הרמב"ם ומשום סברת הטור. וגם הרמ"א כתב שנכון להחמיר כך, וכך נוהגים רובם (סי' פ"ט סעיף א').

סיכום ההרחקה הרביעית: שאסור לאכול מאכלי חלב לאחר אכילת מאכלי בשר במשך שש שעות מסיום האכילה. ולהלן נברר שלושה דברים:

- מה נחשב אכילה.
- מה נכנס לגדר בשר.
- ובעניין המתנת שש שעות.

אכילה

האוכל בשר צריך להמתין שש שעות עד שיאכל חלב. ובכלל אכילה גם לעיסה ללא בליעה - משום הבשר שבין השיניים. וכן בליעת מרק בשר ללא לעיסה - משום טעם השומן שעולה לפה.

טועם ופולט, לא צריך להמתין (קיצושי"ע הרב פויפר סי' י אות ט. ילקו"י פ"ט סעיף ח-ט).

בליעת ויטמין בשרי, אין צריך להמתין אחריו. כיון שאינו בגדר אכילה (ספר הכשרות פ"י, מ"ו. בשם אחרונים).

בשר

כל סוגי הבשרים חייבים בהמתנה (שו"ע סי' פ"ט סעיף א').

תבשיל של בשר - מאכל שהתבשל יחד עם הבשר, דינו כבשר לעניין המתנה, אע"פ שאין בו את טעמי הרמב"ם והטור, משום לא פלוג (עין בס"י פ"ט סעיף ג. ובב"י באו"ח סי' קע"ג. קיצושי"ע סי' אות י. ובילקו"י סי' פ"ט סעיף לו).

מאכל שהתבשל בסיר בשרי ללא בשר, (נ"ט בר נ"ט): אין לו דין של בשר לעניין זה, ואין צריך להמתין אחריו כלל, ואפילו אם הסיר היה בן יומו, כלומר שבישלו בו מאכל פרווה בתוך עשרים וארבע שעות לבישול הבשר, ואפילו מאכל חריף שבד"כ יש בכוחו להוציא טעם חזק יותר, לעניין זה דינו כפרווה, ואין צריך להמתין אחריו כלל. וכן מי שאכל בשר, מותר לו לאכול מאכל פרווה שבושל בסיר חלבי (רמ"א סי' פ"ט סעיף ג, ועין שם בש"ך בס"ק י"ט שאפילו אם נשאר בסיר שמנונית של בשר, אפילו שאין בפרווה פי שישים מהשמנונית, אין לזה שם של בשר ממש ומותר לאכול אח"כ חלב, אבל לא ביחד עם חלב ממש. ולגבי מי שאכל פרווה שבושל בציר שבישלו בו בשר נחלקו האחרונים האם זה בגדר תבשיל, שרוב האחרונים הכריעו שיש לזה דין של תבשיל של בשר. ובספר פסקים ותשובות בס"י פ"ט סעיף ג מביא שאם אין טעם של בשר אפשר להקל).

שש שעות

צריך להמתין שש שעות שלימות, ומוניס את השעות מזמן סיום אכילת הבשר (סי' פ"ט סעיף א). בשעת הצורך, יש אומרים שניתן להקל להמתין רוב שש (ילקו"י סי' פ"ט סעיף טו, וכן מובא בשם עוד פוסקים).

חולה: כשחולה (אפילו שאין בו סכנה, כגון מי שיש לו כאב המשפיע על כל גופו, וכן יולדת או מעוברת, וי"א אפילו מי שיש לו רק מיחוש) זקוק למאכלי חלב, יכול להקל בהמתנת שעה אחת, אך עליו לסיים את הארוחה הבשרית, לנקות את פיו ואת ידיו משאריות בשר (קיצושי"ע סי' י, יז. ספר הכשרות פ"י, מה. וכ"כ בילקו"י פ"ט, כב).

קטן: קטן אינו מחויב במצוות ולכן עד גיל שלוש בוודאי שאינו מחויב בהמתנה. ומגיל שלוש נחלקו הפוסקים האם חייבים לחנך אותו להמתין פרק זמן בין האכילות, וכמה זמן (עייין בספר הכשרות פ"י אות מד. וכן בילקו"י סי' פ"ט, כא. ומהגר"ע פריד שמעתי שמגיל שלוש עד גיל שש ימתין שעה. ומגיל שש עד גיל מצוות ימתין את הזמן שבדי"כ ממתניס בין הארוחות ולפחות שלוש שעות, ולפני שאוכל ישטוף וידיח את פיו).

אכילת מאכלי בשר לאחר אכילת מאכלי חלב

לשו"ע: לפני אכילת בשר בהמה או חיה, ישטוף את ידיו, וידיח ויקנח את פיו (כלומר שיאכל משהו וישטוף את הפה), ולאכילת בשר עוף אין צורך בזה, אלא רק יוודא שאין שאריות חלב בפיו.

דעת הרמ"א, לאחר אכילת גבינה רכה כדעת השו"ע, אך לאחר אכילת גבינה קשה טוב להחמיר ולהמתין שש שעות, כיון שגבינה קשה טעמה כבד ונדבק כמו בשר. ומה נחשב גבינה קשה? אם הגבינה מיושנת או מתולעת. ולגבי גבינה צהובה נחלקו הפוסקים האם דינה כגבינה קשה או לא (סי' פ"ט סעיף ב, ועייין בקיצושי"ע סי' י"א אות ז. וכן מובא בספר הכשרות פ"י אות ט).